

bogen om rigsdagspartiet Venstre i de sidste 100 år. Værket er velskrevet og for vigtige afsnits vedkommende også spændende og solid historieskrivning.

Vagn Wåhlin

Breve fra og til Holger Drachmann. Udg. ved Morten Borup. III: 1884–1893, IV: 1894–1908. (Gyldendal, 1970). 500, 509 s.

I 1968 kom de to foregående bind, der gik fra 1862 til bruddet med Brandes i 1883, jfr. Historie VIII 382 f. På det tidspunkt var det usikkert, om udgaven kunne fortsætte, og de to bind blev derfor afsluttet med kommentarer og registre. De nye bind 3 og 4 følger ganske nøje de foregående i opsætning og udgivelsesteknik. Væsentligt er det, at udgiveren understreger, at de medtagne breve kun er en del af de besvarede; derimod redegøres ikke for de kriterier, der har bestemt udvalget. Når benytterens emne ikke ligefrem er Drachmann som brevskriver, ville man måske have haft større nytte af en komplet samling register.

For det lige fremførte taler også, at korrespondancens almene rækkevidde er meget begrænset. Navnlig kan man følge – dog også kun yderligt og uden at nyt bringes frem – Drachmanns ægteskabelige og uden-ægteskabelige forhold samt hans arbejde og produktionens afsætning til blade, tidsskrifter og forlag. Dernæst er der en del kommentarer til recensioner af H. D.s forskellige værker. Svingningerne i forholdet til Brandes-kredsen afspejles naturligvis også, men hverken her, eller når det gælder det ikke særlig omfattende politiske stof, kommer der væsentligere nye oplysninger frem.

Samlet må udgaven søge sin berettigelse i det mere nuancerede billede, brevene giver af Drachmanns person og arbejdsform. Det er altså personalhistorie og litteraturhistorie en detail.

Vagn Dybdahl

Margrethe Christiansen: Jacob Appel – en mand og hans arv. (Kristeligt Dagblads Forlag, 1970). 341 s.

Fra 1899 til 1928 var Jacob Appel leder af Askov – indtil 1906 formelt som medbestyrer sammen med svingfaderen Ludvig Schrøder; i to perioder, 1910–13 og 1920–24, var han minister. Til dette kommer et energisk engagement på andre områder. Om dette beretter hans datter, Margrethe Christiansen, i en form, der snart er hendes egen, snart breve og dagbogsoptegnelser; undertiden kan det være lidt svært for ikke at sige umuligt at se, hvad der i den retning er hvad.

Bogen begynder med et kapitel om livet i Jacob Appels barndomshjem hos Cornelius Appel i Rødding. Her er det kun enkeltheder, der er nyt. Større interesse knytter sig til det følgende kapitel, hvor Appel som ganske ung kommer til Askov; både i dette afsnit og i de senere kapitler om Askov fremlægges et betydeligt stof til karakteristik både af skolen og af de personer, der prægede den. Ind mellem det første og de senere kapitler om Askov står en skildring af Jacob Appels studieår i København, hvor han uden forudgående eksamen studerede ved Polyteknisk Læreanstalt også uden sigte mod eksamen. Faderens idé om det frie studium bragte Appel mange vanskelig-

heder, skønt autoriteterne strakte sig langt, og for ham selv bragte eksperimentet øjensynlig ingen glæde. I dette kapitel er der tillige gode bidrag til belystning både af Jacob Appels og hans forlovede Ingeborg Schrøders personlige udvikling.

Behandlingen af de to ministerperioder giver også en række, ikke uvæsentlige detaljer. Det samme gælder det store afsnit om Sønderjylland, hvor navnlig forholdet til H. P. Hanssen har en fremskudt plads.

I det hele har bogen sin styrke i at være et bidrag til Jacob Appels biografi og dernæst i at skildre et ledende højskolemiljø. I det biografiske dominerer Appels stemninger og synspunkter, mens hans indsats i mindre grad dokumenteres.

Vagn Dybdahl

Carl Heinrich Petersen: Danske revolutionære. Ideer, bevægelser og personligheder. (Borgen, 1970). 385 s.

Bogen er et underligt blandingsprodukt af små, ofte ret ufuldstændige, biografiske skitser og optryk af artikler og pjecer, der er forfattet af de biograferede. Disse »revolutionære« er fronderende socialdemokrater fra århundredskiftet (Gerson Trier, Nicolaj L. Petersen), anarkisten Jean Jacques Ipsen, ung- eller venstresocialisterne fra 1. verdenskrig (Ernst Christiansen, Sigvald Hellberg og Johannes Erwig), dernæst syndikalisten Christian Christensen og kommunisterne Thøger Thøgersen, Marie Nielsen og Andreas Fritzner. Til dette følger en udmærket liste over blade med tilknytning til arbejderbevægelsen, men ikke specielt blade udgået fra de revolutionære kredse.

I en indledning siges bl. a., at de revolutionære »stort set er negligeret af den officielle historieskrivning«. Det er ganske overraskende her at få at vide, at vi har en officiel historieskrivning, men mindre overraskende er det, at disse ukendte officielle historieskrivere har negligeret bogens revolutionære, for som helhed har deres betydning i udviklingen og deres samtids debat været yderst minimal.

Har de enkeltes indsats måske ikke været af større rækkevidde, så har imidlertid flere af dem i enkeltsituationer været fremme på arbejderbevægelsens arena. Det er derfor for tjenstfuldt, at forfatteren har samlet og nu udgivet biografiske oplysninger om dem. I mange tilfælde vil andre blive fritaget for et besværligt efterforskningsarbejde. Man skulle imidlertid tro, at forfatteren ved mere om flere af dem, og det ville have været rart at have fået alt med. Der ville også have været grund til at biograferer nogle flere »revolutionære«. Til gengæld kunne der uden skade have været sparet på genoptrykkningen af det meget pjece- og artikelstof; her ville en kort behandling af ideerne – når der var grund til det – have været mere betydningsfuld.

Vagn Dybdahl

Nic. Hurup: Ukuelig optimist. En journalists erindringer fra 1880'erne til 1960'erne. (Fremad, 1970). 166 s.

Nic. Hurup tjente en menneskealder den radikale provinspresse. Hans erindringer handler imidlertid næsten lige så meget om en thylandsk husmandssøns drenge- og ungdoms-